

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Українсько-Азербайджанський Інститут
соціальних наук і самоврядування ім. Г. А. Алієва

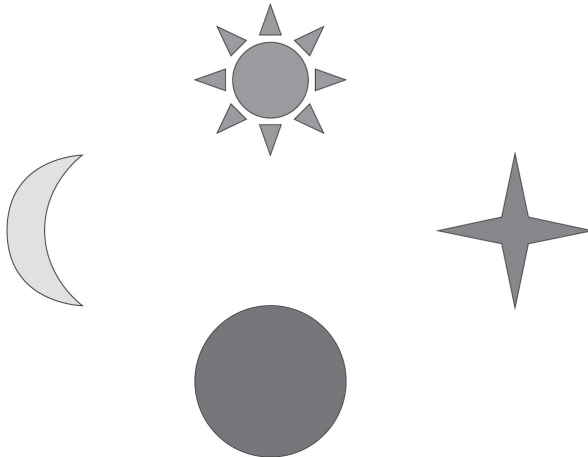
МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Україна в контексті світової цивілізації: традиції і сучасність

Випуск 2

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства,
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2012 р.*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф. — д-р політ. наук, проф.

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.

Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.

Соколовська К. М. — канд. іст. наук

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. конф.]. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013. — 188 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

С. О. Воронов

Культурні регулятори економічного розвитку підприємства 6

Г. А. Гайдукевич

Нейтральная Украина и черноморский регион..... 11

В. Ю. Горанін

Сучасний погляд на традиційний світогляд і вірування на теренах України 19

А. А. Гоцалюк

Гуманізація освіти на засадах історико-культурологічних дисциплін..... 29

О. С. Грецький

Громадянськість: етнокультурний вимір..... 34

О. І. Дікареєв

Цивілізаційний вимір міжнародних відносин України з Китаєм 39

І. В. Калько

Особливості гендерного літературознавства в Україні 48

А. В. Кальянов

Культурологічні чинники професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців 53

О. М. Кирилова

Виховний потенціал роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого” 59

О. М. Кирилова

Формування духовності особистості у листах Василя Стуса до сина 64

П. М. Лісовський

Проблема етнічності українства в європейську співдружність як простір громадянської суб’єктності (соціально-філософський конструктивізм мудрості)..... 68

П. В. Несторенко

Нагородна система України як продовження традицій світової цивілізації..... 75

О. Б. Применко

Комплекс меншовартості в українському менталітеті як результат “боротьби двох культур” — української і російської — у часи комуністичного режиму 80

С. В. Прищенко

Естетичні проблеми рекламної графіки як відображення соціокультурної сфери суспільства... 89

Є. А. Антонович,

С. В. Прищенко

Концепція інтегрованої навчальної дисципліни “дизайн реклами” 96

С. В. Прищенко,

Т. В. Сенчук

Витоки дизайну в контексті культури..... 102

В. С. Рижиков

Підготовка кваліфікованих юристів на засадах чинного законодавства..... 111

Л. Є. Калашнікова,

Є. В. Рильцев,

Х. Є. Лисак

Майбутнє програмується історією 116

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий устрій Бессарабської області у 1812–1856 рр...... 124

К. М. Соколовська

Українська національна символіка (історико-культурологічний аспект)..... 134

ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

Актуальні проблеми українознавства, с. 34–38

Два десятиліття минуло від відновлення українським народом своєї державності та визнання суверенності держави на міжнародному рівні. Чи набула Українська держава за цей час виразних рис повноцінного суб'єкта міжнародного права? Як соціально-психологічна структура, її етнокультурний компонент вплинув на творення структури держави, чи привнесені зміни стали благом для титульної нації? Спроба відповісти на ці питання породжує прикрі роздуми. Ідеологічний диктат “совітської” системи змінився економічною “доцільністю” набридлих утопій будівничих-неофітів; недоторканна та цілісна (за Конституцією України) територія держави стрімко стає лише майданчиком для розповсюдження товарів та слабо контрольованих потоків мігрантів, об'єктом непрозорих політичних “гешефтів” із виразним присмаком наживи для паразитуючих олігархічних груп.

У сучасних українських політичних реаліях, що визначаються творенням громадянського суспільства, неналежний рівень політичної культури зумовлюється недостатнім залученням до її формування традиційності як особливої форми ет-

нічного буття, що мала б визначати саму сутність середовища функціонування тієї самої культури, а також й етнопсихологічні особливості її репрезентантів як найвищого рівня у політичній структурі держави — урядовців, політиків, так і нас із вами — громадян України.

Проте, що можна сказати про повагу до титульної нації чинним президентом, який перебуває у перманентному зависанні між черговими “харківськими” угодами, чи про чуйність до української культури міністра-”освітянина”, директивам якого так стійко опирається студентська молодь, збурена його “політичними” пасквілями, спрямованими на нищення історичної пам'яті народу, чи про ставлення до української мови прем'єр-міністра, або про начебто невмотивований вияв дивної ідіосинкразії у міністра Бориса Колеснікова на логотип України?

Зупинимось детальніше на останньому випадку. Йдеться про виступ п. Колеснікова стосовно зображення двох малюків — Гарніюні та Спритка, — зодягнених в українські барви, строї. Їх образи мали б стати символами України при проведенні Євро-2012. У той час становище країни

було доволі непростим. Протягом останніх років оспалий “український” істеблішмент зробив кілька провальних політичних кроків як в країні, так і закордоном; здача спортивних об’єктів йшла мляво, хаотично, оповита флером темних оборудок та людських жертв на будівельних майданчиках. Очільникам західних держав уривався терпець. Вони збирались зробити демарш. Водночас почали мусуватись у світових мас-медіа якісь чутки про прояви в країні ксенофобії, небезпеку перебування там уболівальників. І саме, щоб зняти цей негатив, дизайнери, на мій погляд, запропонували чудове рішення, що мало б викликати цілий комплекс позитивних емоцій, породжених специфічними соціальними пусковими стимулами, “вмонтованими” в логотип, які б мали “запустити” батьківську, опікувальну поведінку (нагляд, догляд, піклування) при розгляданні цієї малечі, тобто породити сприятливу атмосферу для полілогу, зрештою, відкрити країну відвідувачам, а самій країні — стати гостинним господарем. Яка ж була реакція віце-прем’єр-міністра України? — Під час прес-конференції щодо підсумкової роботи уряду з підготовки проведення Євро-2012 в Україні той сказав: “Мне не нравятся эти символы. И такое впечатление, что он (конкурс) проходил между ветеранами или МИДа, или Рейха”. Психологічний стан мовця при цьому був збуджений, дразливий, а тип мовця можна було охарактеризувати як конфліктний. Стереотип ставлення чиновника до цих символів послужив засобом етнічної ідентифікації, підставою проведення паралелей

і визначення спорідненості культурних моделей мовця та слухачького загалу, збуривши море негативних емоцій у країні, адже ж цей провальний виступ трансливався кількома телевізійними каналами пару днів поспіль.

Здавалося б, слід давно втямити, що традиційна українська символіка й, особливо, наша мова, як вершинна складова ієрархічної системи символів, належать до найвищих життєвих цінностей українського народу, і нехтувати ними, перебуваючи серед українців, — це означає чинити аморально. Так діють лише “цивілізатори” не закорінені в культуру автохтонів, які змушені послуговуватися часом не стільки розумом, тактом та здоровим глуздом, скільки відчуттями, мотивуючи своє ставлення до наших святощів своєю шкалою схильностей, спокус, симпатій, неусвідомленою готовністю до певних дій, джерела якої іноді нам можуть видаватися химерними, — проте, все це є проекцією розгортання іншого, не українського етнокультурного коду на онтологічну реальність української людини і загалом на наш народ, бо ж безнаціональної культури немає. Подібні факти (а їх можна навести сотні!) не сприяють стабільності структури соціуму.

Згідно з аналітичним оглядом “Становище української мови в Україні в 2012 році” [5] вперше за роки незалежності зменшилась частка школярів, які вивчають українську мову (з часом це позначиться на вишах — зменшиться частка державних замовлень на вчителів української мови, знизиться потенціал кафедр україністики, що, у свою чергу,

позначиться на рівні викладання та засвоєння гуманітарних знань українськими дітьми в школах), також вперше за багато років сумарний тираж книг, що друкуються українською мовою в Україні, сягнув нижче половини від усіх книг, надрукованих в Україні. У тому ж огляді зазначено, що в усіх 29 містах України з населенням понад 300 тис. осіб, українська мова як рідна визнається 67,5 % містян, а російська як рідна — 29,6 %, і водночас етнічний склад в Україні такий: автохтони становлять 78 %, російського кореня громадян маємо 17 %. Російською мовою в Україні видається понад 60 % сумарного тиражу газет, 83 % — журналів, продається 87 % книг — переважно завезених із РФ. Таке необдумане (щоб не сказати злочинне) звуження українського інформаційного простору в країні чинним урядом може призвести також до подальшої деградації повсякденного усно-розмовного українського мовлення і, відповідно, мовно-культурної асиміляції громадян.

Відомий американський професор психології Каліфорнійського державного університету К. Мак-Доналд зазначив, що ідеологічна обробка все ще залишається ключовою людською адаптацією, яка спроможна формувати висококогезійні соціальні групи [6]. З цього погляду ми можемо розглядати “Русский мир” як одну із форм еволюційної групової стратегії у сучасних глобалістських реаліях, що спрямована на завоювання домінантних позицій не тільки на теренах СНД, а й в ЄС, США, Канаді. До того ж група, що використовує цю стратегію, не

обов’язково має асоціювати себе із захисницею національних інтересів народів РФ, навпаки, — цій державі може бути відведена роль країни-симулякра. Сила групової стратегії “Русский мир” ґрунтується: на облудній експлуатації лібералістичних симпатій новітнього світопорядку, яка знаходить вияв, зокрема, і в занадто розширеному формулюванні поняття російської ідентичності; широкому залученню Російської Православної Церкви до практик, що далеко виходять за межі її компетенції (наприклад, в Україні, Болгарії вона використовується для ведення інформаційно-психологічних війн із метою руйнування історичної національної пам’яті, свідомості народів; як штрих, чого тільки варта заява клеветника РПЦ намісника Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври архієпископа Павла: “Если меня будут допекать украинским, тем более не настоящим, а тем, во что они его превращают — в не поймешь какой-то полупольский, полунепонятный язык, — то я буду говорить на русском” [7]); настирливому нав’язуванню агресивної імперської російської культури, поданих у привабливій універсалістській обгортці; ефективному використанні міжнародних бізнесових комунікацій та високому рівні кооперацій з діаспорою.

У статті [8] відомий канадський учений Зенон Когут показує, що навіть після поглинення України Московією, національна ідентичність вже як частина імперської продовжувала існувати протягом століть. Це тривало завдяки поважному становищу української еліти в імперській

адміністрації, збереженню українського звичаєвого права (ця правова особливість існувала до Жовтневого перевороту 1917 р.), епізодичному відновленню деяких традиційних українських правових та військових інституцій (наприклад, козацьке військо під час війни з армією Наполеона, у Кримській війні 1853–1856 рр., у Російсько-японській війні 1904–1905 рр.: Маньчжурський театр воєнних дій, оборона Порт-Артура), продовженню розвитку своєї власної оригінальної літератури та мови, традицій українського історіописання та національної історіографії (козацькі хроніки та історична література XVIII ст.: політичний трактат “Історія Русів”, літопис Самійла Величка, Володимир Антонович та документальна школа, праці Михайла Грушевського, державницька школа), суспільно-політичній та науковій діяльності українських товариств. Зрештою, українці боролись оружно з окупантами протягом 1917–1952 рр. поспіль. Історик Д. Білий згадує про героїчні бої кубанців-українців із карателями в горах Кавказу ще в 1939 р. (“совєти” там застосовували широкомасштабні газові атаки з літаків) [9].

Переважна частина сучасної владної еліти, яка у більшості своїй є вихідцями зі сходу України, — це номенклатура, що скористалась своєрідністю світогляду громадян цих теренів, у якому давній пієтет місцевого люду до анархістичного ідеалу держави поєднався з ординською ментальністю представників “північно-східного” сусіда. У результаті виник потужний рух до столиці — новочасний “Drang nach West”.

Як згодом виявилось — рух без суспільно значущої мети: “голлізмом” там і не пахло.

Ділки, не закорінені в національну культуру, позбавлені “перспективи розуму”, як казали в XVII ст. випускники давньої славної Києво-Могилянської академії, співатимуть дифірамби творцям концепції позаблокового статусу країни, “досконало” обґрунтовуватимуть необхідність приєднання країни до Митного союзу, посилаючись на економічну кризу та начебто культурну близькість держав цього блоку. А народний досвід свідчить нам: “Москалеві годи, як трясці, а він все бісом дивиться”. Тож тримаймо порох сухим у порохівниках!

Література

1. *Проблеми та перспективи української реформації* / Г. В. Щокін, В. І. Кущенко, М. Ф. Головатий. — К.: МАУП, 2001.
2. *Україна: інтелект нації на межі століть: Монографія* / Кер. авт. кол. В. К. Врублевський. — К., 2000. — С. 74.
3. *Куєвда В. Т.* Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. — Донецьк: Укр. культурологічний центр, 2007. — С. 236.
4. *Шусть В. В.* Традиційність пізнавально-мислительних процесів людини як предмет історико-психологічних досліджень. Електронний збірник матеріалів кафедри соціальної і прикладної психології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forum.onu.edu.ua/index.php?PHPSE>

SSID=2d006c167a305f2197374ecbb76e1d70&topic=4948.0

5. *Становище* української мови в Україні в 2012 році. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dobrovol.org/project/10/>
6. *MacDonald K. B.* The Culture of Critique: An Evolutionary Analysis of Jewish Involvement in Twentieth-Century Intellectual and Political Movements. Westport, CT: Praeger, 2002. — P. 421.
7. *Вестник*. — № 90. — 30 авг. — 2007.
8. *Kohut Z.* The question of russo-ukrainian unity and ukrainian distinctiveness in early modern ukrainian thought and culture // Culture, nation and identity. The ukrainian-russian encounter. 1600–1945 / Ed. by A. Kappeler, Z. Kohut, F. Sysyn, M. von Hagen. — Edmonton, Toronto: CIUS, 2003. — P. 57–86.
9. *Білий Д.* Малиновий клин. — К.: Тов. “Україна”, 1994. — С. 117.